

Joeri Buhner Tavanier van het Helsinki Comité

Tegenmacht meer en meer onder druk

Helsinki Comité:
maatschappelijke organisaties
steeds verder in de knel

Door: Redactie WvF

25-02-2026

(Social) impact Bericht

Het Netherlands Helsinki Committee presenteerde een alarmerend rapport over de staat van de democratie in Nederland. Maatschappelijke organisaties komen steeds meer onder druk te staan. Boosdoeners: het verharde politieke klimaat, stringente wetgeving en rigoureuze repressie. Lees en huiver.

Dit rapport laat zien dat een combinatie van langdurige en nieuwe uitdagingen, samen met een steeds vijandiger politiek klimaat, aanzienlijke druk uitoefent op de maatschappelijke ruimte. Het maatschappelijk middenveld moet duidelijk worden erkend als een kernpijler van de rechtsstaat en democratisch bestuur. Overheden moeten proactieve stappen zetten om het maatschappelijk middenveld te beschermen, te waarborgen, te faciliteren en te versterken.

Verslechtering

2025 markeerde volgens het rapport een verdere verslechtering van de maatschappelijke ruimte in Nederland, waarmee een trend van democratische achteruitgang, die al in andere rapporten was vastgesteld, werd versneld. Volgens het Rijksinstituut voor de Rechten van de Mens gaf 86% van de ondervraagde maatschappelijke organisaties aan dat de omstandigheden voor hun werk de afgelopen twee jaar waren verslechterd – een duidelijke bevestiging van een krimpende ruimte voor fundamentele vrijheden.

Tegen deze achtergrond dreigt een reeks nieuwe wetsvoorstellen over transparantie, terrorismebestrijding en surveillance de kernrechten, waaronder de vrijheid van vergadering, vereniging en meningsuiting, en het recht op privacy, te ondermijnen. Gezamenlijk dreigen deze maatregelen de ruimte voor afwijkende meningen en maatschappelijke participatie aanzienlijk te beperken. Anders gesteld: al met al wijzen deze ontwikkelingen erop dat, hoewel de Nederlandse democratische instellingen relatief robuust blijven, de druk op de maatschappelijke ruimte toeneemt.

Actieplan

Om de trend van krimpende maatschappelijke ruimte te keren, bepleit het rapport de ontwikkeling van een nationaal actieplan voor de ruimte van het maatschappelijk middenveld. Dit actieplan dient voort te bouwen op bestaande nationale aanbevelingen, de EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld en Aanbeveling 2023/2836 van de Raad inzake participatie van het maatschappelijk middenveld, en moet in nauw overleg met het maatschappelijk middenveld worden ontwikkeld. Het dient concrete maatregelen te omvatten om de bescherming van rechten, burgerparticipatie, toegang tot financiering en financiële diensten, en juridische waarborgen voor maatschappelijke organisaties te versterken.

Tot slot

Het rapport, opgesteld door Aïcha Chaghoulani en Nathalie Heidema Silva, bestrijkt het kalenderjaar 2025. De studie is mede mogelijk gemaakt in samenwerking met de Netherlands Democracy Coalition, experts en wetenschappers. De samenstellers danken ook de Legal Mobilisation Platform en het International Institute of Social Studies.

<https://www.nhc.nl/>

Aanbevelingen aan de wetgever en de nationale regering:

- Erken en bescherm het maatschappelijk middenveld
- Bescherm burgerlijke vrijheden in nieuwe wetgeving en technologie
- Bescherm de vrijheid van vergadering
- Verbeter het juridische en administratieve kader
- Versterk de participatie en verbeter de toegang tot informatie
- Versterk de bescherming

- Zorg voor duurzame financiering en toegang tot financiële middelen
- Versterk het toezicht en de verantwoordingsplicht

Abonneer je op ons gratis Journaal:

E-mail adres

Schrijf je in